

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка нематеріальних активів підприємства (на матеріалах
ПрАТ «СКФ Україна»)

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕК-41
МЕЛЬНИЧУК Марія Дмитрівна

(підпис)

Керівник:
Д.е.н., професор
Рудь Надія Терентівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), старший викладач
Гарант освітньої програми:
Косінський Петро Миколайович

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МЕЛЬНИЧУК Марія Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка нематеріальних активів підприємства (на матеріалах ПрАТ «СКФ Україна»)

Керівник роботи: Рудь Н.Т.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. №488/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «14» червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1.

РОЗДІЛ 2.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ДОДАТКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>проф. Рудь Н.Т.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>проф. Рудь Н.Т.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>проф. Рудь Н.Т.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2023</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2023</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 30.12.2023</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2024</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 20.05.2024</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.05.2024</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 27.05.2024</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 31.05.2024</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.06.2024</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.06.2024</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 14.06.2024</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (Мельничук М.Д.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Рудь Н.Т.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мельничук М.Д. Аналіз та оцінка нематеріальних активів підприємства (на матеріалах ПрАТ «СКФ Україна»). – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки нематеріальних активів на прикладі ПрАТ «СКФ Україна». Об'єктом дослідження є нематеріальні активи ПрАТ «СКФ Україна». Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки нематеріальних активів підприємства.

У першому розділі досліджено теоретичні засади дослідження нематеріальних активів підприємства, розглянуто роль нематеріальних активів в інноваційному розвитку економічних систем, вивчено суть нематеріальних активів підприємства, досліджено методи оцінки нематеріальних активів підприємства.

У другому розділі оцінено економіко-організаційні питання ПрАТ «СКФ Україна», проаналізовано динаміку обсягів та структури нематеріальних активів, розглянуто ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві.

У висновках і пропозиціях подано узагальнення результатів проведеного дослідження, яке показує, що оцінка нематеріальних активів є досить актуальною, а також вимагає від підприємства ретельного дослідження.

Ключові слова: нематеріальні активи, інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, активи, інтелектуальні активи, інноваційний розвиток.

ANNOTATION

Melnychuk M.D. Analysis and evaluation of the company's intangible assets (on material of Private joint stock company "SKF Ukraine"). – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	9
1.1. Нематеріальні активи в інноваційному розвитку економічних систем.....	9
1.2. Сутність і значення нематеріальних активів.....	13
1.3. Систематизація методів оцінки нематеріальних активів.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ І ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПрАТ «СКФ УКРАЇНА».....	24
2.1 Економіко-організаційна характеристика підприємства та аналіз показників його діяльності.....	24
2.2 Аналіз динаміки обсягів та структури нематеріальних активів.....	29
2.3 Факторний аналіз та ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві.....	35
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми. Аналіз та оцінка нематеріальних активів є важливим процесом, який допомагає підприємствам краще розуміти свою вартість, виявляти нові можливості для зростання та розвитку, а також ефективно управляти своїми ресурсами.

Теоретичні та методичні аспекти дослідження нематеріальних активів, включаючи їх економічну сутність, класифікацію, облік та аудит досліджували такі вітчизняні вчені як: Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Диба В. М., Коров'яковська Л. М., Кужельний М. В., Могиліна Л. А., Писаренко Ю. В., Плекан М. В., Старко І. Є., Сук Л. К., Шевчук В. О., Шелест В. С., Ясишена В. В. та інші.

Важливість даної теми полягає в тому, що нематеріальні активи стають все більш значущими в сучасному бізнесі. Вони можуть створювати значну вартість для підприємства, але їх важко виміряти та оцінити. Тому розробка ефективних методів аналізу та оцінки нематеріальних активів є актуальним завданням.

Мета і завдання роботи. Метою даної кваліфікаційної роботи є аналіз та оцінка нематеріальних активів ПрАТ «СКФ Україна».

Завданнями цієї дипломної роботи є:

- дослідити роль нематеріальних активів в інноваційній діяльності економічних систем;
- визначити сутність нематеріальних активів;
- систематизувати існуючі методи оцінки нематеріальних активів;
- провести економіко-організаційну характеристику діяльності підприємства;
- проаналізувати динаміку обсягів та структуру нематеріальних активів на підприємстві;
- розглянути ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві;
- зробити висновки та внести пропозиції.

Об'єктом дослідження даної роботи є нематеріальні активи ПрАТ «СКФ Україна».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки та аналізу системи обліку нематеріальних активів на ПрАТ «СКФ Україна».

Методи дослідження. Методичною основою роботи є положення класичної та сучасної економічної теорії, праці провідних вчених, загальнонаукові принципи проведення комплексних досліджень. Конкретні результати одержано з використанням загальних і спеціальних методів дослідження процесів та явищ у їх взаємозв'язку і розвитку, а саме: структурно-логічний та семантичний аналіз (для уточнення та упорядкування термінології у понятійному апараті нематеріальних активів); індексний метод (для характеристики основних показників діяльності підприємства), табличний і графічний методи.

Інформаційною базою дослідження стали: наукові і періодичні видання, посібники, монографії, підручники, акти вітчизняного законодавства, а також статистична звітність підприємства згідно тематики роботи, а також вільно доступні джерела з мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у роботі підходи щодо вдосконалення системи аналізу та оцінки нематеріальних активів можуть знайти практичне втілення на підприємстві, що є об'єктом дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження опубліковані у випуску «Студентського вісника» на тему «Використання нематеріальних активів в інноваційній діяльності економічних систем».

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 50 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 6 рисунків та 12 таблиць. Список використаних джерел складається з 26 найменувань і представлений на 3 сторінках. робота містить 3 додатки, викладених на 12 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1. Роль нематеріальних активів в інноваційній діяльності економічних систем

Для того, щоб прискорити економічний прогрес країни, важливо вирішити першочергову мету – створення комплексної національної інноваційної системи. Щоб досягти цього, існує нагальна потреба в значному поштовху в інноваційних починаннях, що може бути досягнуто шляхом реалізації нових стратегій у системі управління інноваціями. Це й реформування законодавчої бази, сприяння зростанню інноваційної культури та підвищення кваліфікації кадрів. Отже, нація має здійснити трансформаційні заходи для заохочення інновацій у науково-технологічному секторі, ефективно поєднуючи знання, науку, технології та ринкове виробництво.

«Як показує практика, розвинені країни, завдяки пильній увазі до науки, утримують виникаючі мінливі зв'язки між технічними досягненнями і швидким поступальним рухом свого економічного розвитку. У конкурентній боротьбі зберігають і розширюють свої позиції тільки ті країни, економіка яких орієнтована на інноваційний шлях розвитку. Однак відставання України від країн-лідерів інноваційного розвитку збільшується, про що свідчить той факт, що питома вага промислової інноваційної продукції в українській економіці складає 1,3%, а частка промислових підприємств, що освоїли технологічні інновації, 13,8%» [1, с. 71–72].

МОН встановило конкретні цілі, які мають бути досягнуті до 2032 року, щоб розвивати та вдосконалювати сферу науки та інновацій шляхом інтеграції в Європейський дослідницький простір [2]: «збільшити кількість дослідників (з 51 тис. до 56 тис. осіб); збільшити частку дослідників віком до 40 років з 30,7% до 34%; наукова та науково-технічна діяльність має відповідати сучасним світовим

стандартам та тенденціям; збільшити частку інноваційно активних підприємств з 16,8% до 34,7 %; створити нові можливості для фінансування досліджень, контролю фінансування; розширити можливості для роботи науковців та інноваторів; збільшити залученість бізнесу до науки та інновацій; активізувати міжнародну науково-технічну співпрацю».

Основою винахідницької здатності всіх економічних систем є активи інтелектуальної власності (ІВ), які служать нематеріальними ресурсами (НМА) для економічних суб'єктів. Ці організації покладаються на використання цих активів для стимулювання своїх інноваційних починань. Основне значення НМА полягає в їхній здатності підвищувати конкурентоспроможність продукції, товарів і послуг, які вони виробляють, шляхом використання свого інноваційного потенціалу.

Україна досягла найвищого рейтингу в Глобальному індексі інновацій за сім років, забезпечивши собі 43 місце, що на сім позицій більше, ніж у попередньому році. Країна стабільно демонструє прогрес, просунувшись на шість пунктів у попередньому році. Вражаючі показники України пояснюються її чудовим коефіцієнтом ефективності інновацій, особливо у сфері генерації знань і результатів досліджень. Україна демонструє сильну кореляцію між патентами та ВВП, з акцентом на комп'ютерне програмне забезпечення та інформаційні послуги в її економіці.

«Так, за даними Держстату, у 2017 році продукція сектору інформаційних технологій становила більше ніж 3 відсотки валового внутрішнього продукту, а сукупний дохід галузі – більше ніж 3,5 млрд. доларів США, що співставно з обсягами продукції високотехнологічного сектору» [3].

Багато компаній стикаються з неефективним використанням нематеріальних активів через проблеми з методами оцінки, бухгалтерським обліком і розумінням їх впливу на інновації. Існує нагальна потреба дослідити, як нематеріальні активи можуть стимулювати економічні інновації. Це дослідження має вирішальне значення для розробки стратегій ефективного управління інтелектуальним капіталом у сучасному бізнес-середовищі.

Створюючи сприятливе середовище для досліджень і розробок, нематеріальні активи служать каталізаторами інноваційної діяльності. Підприємства, які інвестують в інтелектуальну власність, включаючи дослідження нових матеріалів і розвиток передових технологій і продуктів, позиціонують себе як лідерів галузі. Це стає все більш вирішальним у позиції, яка характеризується швидким технологічним прогресом, де постійне вдосконалення продуктів відіграють ключову роль у досягненні успіху.

«Однією з важливих функцій нематеріальних активів є захист інновацій від неправомірного використання та піратства. Володіння правами на інтелектуальну власність дозволяє підприємствам захищати свої інноваційні розробки та знижувати ризики, пов'язані з їх неправомірним використанням конкурентами. Це сприяє створенню більш стабільних умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій» [4].

Залученню фінансових ресурсів може сприяти наявність цінних нематеріальних активів. Інвестори часто розглядають інтелектуальну власність як ознаку сильної здатності компанії до інновацій та конкурентоспроможності. У результаті компанії можуть отримати додаткове фінансування для модернізації.

Існує два основні методи отримання нематеріальних активів: внутрішній розвиток і зовнішнє придбання. Внутрішній розвиток передбачає інвестиції у ваші власні дослідження та розробки, що дозволяє створювати конкурентоспроможні продукти та технології. З іншого боку, зовнішнє придбання передбачає придбання ліцензій, франшиз або вже існуючих рішень, що сприяє швидкому впровадженню нових технологій і знань.

Щоб залишатися конкурентоспроможними в сучасній економіці, підприємствам вкрай важливо включати придбання нематеріальних активів у свої стратегічні плани. Ці активи можна отримати шляхом внутрішніх зусиль або шляхом використання зовнішніх шляхів (табл. 1.1).

Інтеграція нематеріальних активів у виробничі та бізнес-процеси має вирішальне значення для їх ефективного використання. Це передбачає максимізацію використання інтелектуальної власності для підвищення

продуктивності, підвищення якості продукції та зменшення витрат і ризиків. Захист нематеріальних активів від несанкціонованого використання та піратства також є важливим фактором.

Таблиця 1.1. Шляхи отримання нематеріальних активів

Внутрішня розробка	Зовнішнє придбання
<p><i>Науково-дослідні да дослідно-конструкторські роботи:</i></p> <p>1) інвестиції у НДДКР;</p> <p>2) розробка нових продуктів та технологій.</p> <p><i>Культурні та організаційні цінності:</i></p> <p>1) бренд та корпоративна репутація;</p> <p>2) ноу-хау та знання.</p>	<p><i>Купівля ліцензій:</i></p> <p>1) ліцензії на використання технологій;</p> <p>2) франшизи.</p> <p>Придбання компаній або їх активів:</p> <p>1) злиття та поглинання;</p> <p>2) стратегічні альянси та партнерства.</p> <p><i>Інвестиції у стартапи:</i></p> <p>1) венчурне фінансування;</p> <p>2) інкубатори та акселератори.</p>

Примітка. Побудовано автором на основі [5].

Визнання нематеріальних активів має велике значення у сфері бухгалтерського обліку, оскільки ці активи мають значну цінність для бізнесу. Нематеріальні активи охоплюють патенти, авторські права, торгові марки, програмне забезпечення, ліцензії, гудвіл та інші активи, які фізично відсутні, але мають економічну цінність.

Метою амортизації нематеріальних активів є розподіл їх вартості протягом терміну їх корисного використання. Це гарантує врахування зменшення вартості внаслідок зношування та технологічного прогресу. Вибір методу амортизації (наприклад, лінійної чи прискореної) залежить від характеристик і використання активу.

«Нематеріальні активи відіграють ключову роль у стимулюванні інновацій. Вони сприяють створенню нових знань, технологій та бізнес-моделей, що забезпечує стійкий розвиток економічних систем. Інвестиції у нематеріальні

активи підвищують конкурентоспроможність підприємств, сприяють зростанню продуктивності та створенню нових робочих місць» [6].

У прогресивному розвитку економічних систем нематеріальні активи відіграють вирішальну роль. Підприємства можуть створити відмінні конкурентоспроможні переваги, підвищити продуктивність і досягти стійкого зростання за рахунок ефективного придбання, використання, обліку та амортизації цих активів. У сучасній економіці розуміння нематеріальних активів і ефективне управління ними є важливою вимогою для досягнення успіху.

1.2. Сутність і значення нематеріальних активів

Значущість інтелектуального капіталу та нематеріальних активів на підприємствах зростає. Близько 6–30 % вартості успішної компанії припадає на відображені в балансі активи, тоді як все інше – це нематеріальні активи (рис. 1.1). «Якщо останні відіграють таку важливу роль у формуванні вартості підприємства, то необхідним є побудова таких механізмів управління, які б фокусувалися на найефективнішому використанні так званих «невідчутних» активів, або інтелектуального капіталу» [7, с. 22–23].

Нематеріальні активи відіграють важливу роль у сучасному бізнесі. Вони можуть мати величезну цінність для компанії.

Були проведені різні дослідження з вивчення нематеріальних активів та їх використання. Тим не менш, наразі немає консенсусу щодо загальновизнаного підходу до визначення характеристик нематеріальних активів, їх складових елементів, методів аналізу, показників і методів оцінки. Процес включає чотири ключові етапи: по-перше, визначення важливості нематеріальних активів у створенні цінності для компанії; по-друге, аналіз впливу нематеріальних активів, вирішального фактора визначення конкурентоспроможності, на загальну вартість підприємства; по-третє, кількісна оцінка вартості нематеріальних активів та їх впливу на вартість підприємства; і, нарешті, просування

теоретичних і методологічних основ шляхом емпіричних досліджень для сприяння інтегрованому використанню нематеріальних активів з використанням різноманітних підходів і методологій.

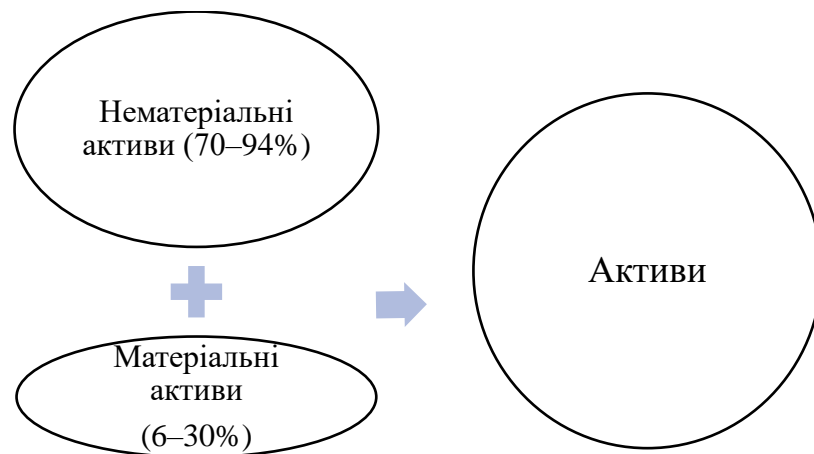

Рис. 1.1. Складові активів підприємства
(побудовано на основі [7])

Кевін А. Хассет і Роберт Дж. Шапіро провели масштабне дослідження, в якому вивчали вимірювання інтелектуального капіталу в 24 різних секторах економіки. «За допомогою емпіричного аналізу було виявлено, що інтелектуальний капітал становить значну частину балансової вартості матеріальних активів у шести галузях промисловості, щонайменше дві третини. Крім того, у 12 галузях промисловості інтелектуальний капітал становить принаймні половину балансової вартості. Крім того, у десяти секторах інтелектуальний капітал становить половину чи більше загальної ринкової вартості. Це дослідження є свідченням вирішальної ролі, яку відіграють інтелектуальний капітал і нематеріальні активи у створенні цінності та процвітанні американської економіки, вказуючи на зрушення в бік економіки, керованої ідеями» [8].

На величину премії покупця компанії можуть впливати нематеріальні активи, не відображені в балансі, що призводить до різної вартості для подібних компаній. Перехід від фізичних до нематеріальних активів може підвищити ринкову вартість науково-орієнтованого підприємства вище його балансової

вартості. Основні нематеріальні активи для володіння включають ефективні методи виробництва, зареєстровані права власності, розширення попиту на ринку та кваліфіковане управління. Ці фактори сприяють загальній вартості компанії та її привабливості для потенційних покупців.

У сучасній економічній літературі немає єдиної думки щодо класифікації нематеріальних активів. Деякі вчені вважають це синонімом інтелектуального капіталу, тоді як інші розрізняють ці поняття, підкреслюючи ширший обсяг одного над іншим. Коломієць Т.В. [7] встановила первинні зв'язки між цими поняттями (рис 1.2).

Наша точка зору полягає в тому, що важливо не змішувати поняття інтелектуального капіталу та нематеріальних активів. Кожна з цих концепцій представляє окремі аспекти в сфері нематеріальної діяльності, яку здійснюють підприємства.

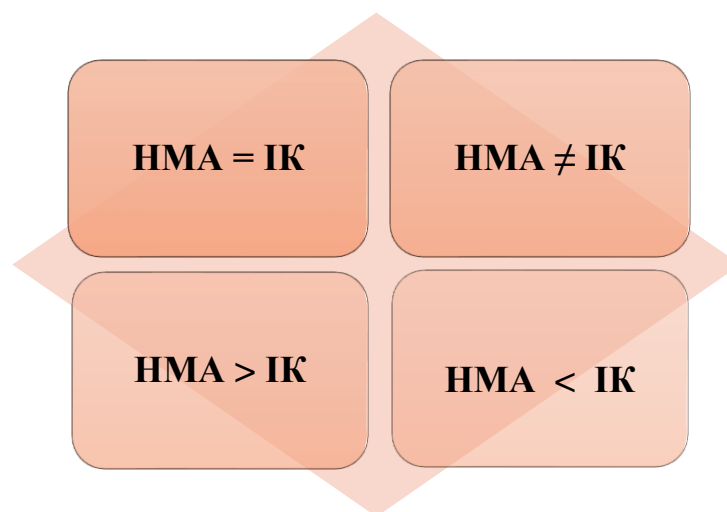

Рис. 1.2. Підходи щодо співвідношення поняття нематеріальних активів та інтелектуального капіталу (побудовано на основі [7])

«Завдання ідентифікації нематеріальних активів у компанії часто представляє собою величезну проблему. Існують різні чинники, які ускладнюють цю роботу. Поширена проблема виникає, коли власники нехтують визнанням або належним чином оцінкою значення цих «позабалансових» активів для визначення загальної вартості свого бізнесу. Щоб оцінити наявні в компанії

нематеріальні активи, можна вивчити контракти, списки клієнтів, персонал, присутність в Інтернеті, патенти, надійні зв'язки з постачальниками, торгові марки, відео та аудіовізуальний контент, а також твори мистецтва» [9].

Згідно з працями відомого економіста І. Хіроюкі (Itami Hiroyuki) [10], «лише володіння нематеріальними активами не гарантує успіху, оскільки окремі нематеріальні активи дають мінімальні переваги. Отже, ключ до підвищення ефективності суб'єктів господарювання полягає в одночасному та комплексному використанні цих активів».

Загалом виділяють три підходи для розкриття сутності нематеріальних активів, які наведені на рисунку 1.3.

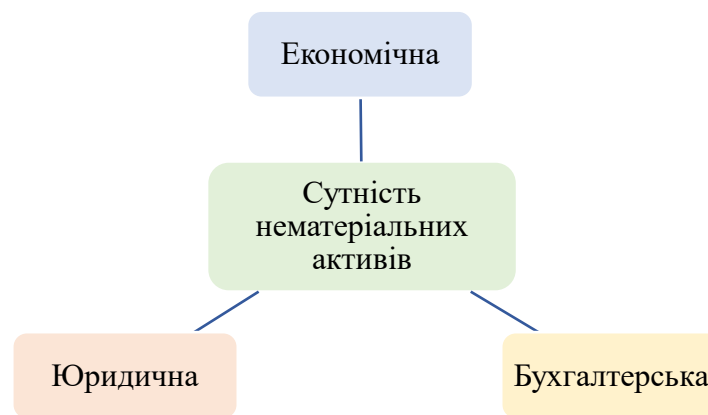

Рис. 1.3. Підходи для розкриття сутності нематеріальних активів
(побудовано автором на основі [7])

З юридичної точки зору нематеріальні активи охоплюють права на інтелектуальну творчість, методи персоналізації для юридичних осіб та майнові права, еквівалентні комерційним назвам і назвам компаній, торговим маркам і знакам для товарів і послуг, серед іншого, як визначено законом.

Розглядаючи нематеріальні активи з економічної точки зору, важливо розглядати їх як цінні ресурси. Ключовим критерієм ідентифікації нематеріальних активів є можливість здійснення контролю над ними. Не обов'язково володіти всіма правами на актив, достатньо лише мати права доступу.

З точки зору бухгалтерського обліку, нематеріальні активи можна визначити як немонетарні активи, які не мають фізичної форми, але мають економічну цінність.

На сьогоднішній день в нормативно-правові документи включають кілька визначень поняття «нематеріальні активи» (табл. 1.2), проаналізувавши законодавчу базу яких, можна зробити висновок, що єдиного погляду на сутність нематеріальних активів немає.

Таблиця 1.2. Поняття «нематеріальні активи» в нормативно-правових документах

Джерело	Трактування
П(С)БО 8	Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований
Податковий кодекс України	Нематеріальні активи – об’єкти інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об’єктом права власності платника податку
Інструкція з обліку необоротних активів бюджетних установ	Нематеріальні активи – активи, що не мають фізичної та/або матеріальної форми незалежно від вартості й використовуються установою в процесі виконання основних функцій більше одного року
МСБО 38 «Нематеріальні активи»	Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований

Примітка. Побудовано автором на основі [11–14].

Також для розкриття сутності поняття «нематеріальні активи» варто проаналізувати праці вітчизняних вчених та їх підхід до визначення (табл. 1.3).

Таблиця 1.3. Підходи до визначення сутності поняття «нематеріальні активи», викладені в працях вітчизняних вчених

Автор	Сутність нематеріальних активів
1	2
В. Сатовський	«Необоротні довгострокові активи, які не мають матеріальної форми, але мають вартість і можуть приносити підприємству прибуток» [15].
Ю. Писаренко	«Нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифікованими та утримуються підприємством для одержання майбутніх економічних вигод» [16].

Продовження табл. 1.3

1	2
Т. Банасько	«У широкому розумінні нематеріальні активи описуються як сукупність немонетарних факторів, які володіють виключними правами та гарантують отримання майбутніх економічних переваг» [17].
І. Лепетан	«Ці цінні немонетарні активи, що представляють право власності та складають інтелектуальний капітал підприємства, можуть приносити економічні вигоди та створюються всередині компанії або отримуються із зовнішніх джерел» [18].
О. Вакун	«Охоплюють визначення складних нематеріальних активів, у тому числі інтелектуального капіталу, придбаного іншими способами, ніж інтелектуальна діяльність, відповідно до національних критеріїв П(С)БО 12» [19].
М. Плекан	«Поняття нематеріальних активів можна визначити за допомогою трьох основних підходів: економічного, правового та бухгалтерського. Ці підходи охоплюють поняття економічного ресурсу та капіталу, правового об'єкта та активів» [20].
В. Шелест	«Офіційно зареєстровані майнові права на об'єкти інтелектуальної власності, включаючи виключні та невиключні права, що дозволяють ідентифікувати немонетарні активи з потенційними економічними вигодами» [21].
І. Старко	«Нематеріальні активи – це унікальні активи, які є цінними, інноваційними та мають тривалий термін служби. Вони впливають на фінансову та ринкову вартість організації, створюючи економічні перспективи» [22].
В. Диба	«Суб'єкт господарювання отримує нематеріальні ресурси, які підвищують якість його продукції (послуги) і вдосконалюють системи відтворення та збуту, тим самим посилюючи його конкурентні переваги на ринку» [23].
Ю. Гороховець	«Неадитивні підходи можуть оцінити загальну вартість нематеріальних ресурсів на підприємствах від творчої чи інноваційної діяльності. Ці ресурси унікальні завдяки своїй невідчутності, відсутності фізичного зносу, низькій ліквідності та високому ризику» [24]

Примітка. Побудовано автором на основі [15–24]

Проаналізувавши праці вітчизняних вчених також видно, що в них, як і в нормативних документах, немає однозначного визначення поняття «нематеріальні активи». Кожен дослідник виокремлює, на його думку, найважливіші ознаки НМА, які характеризують цю економічну категорію.

Також на основі визначень виділено основні характеристики, які виокремлюють найчастіше:

- 1) невидимість;
- 2) унікальність;
- 3) довгострокова вартість;

4) важкість оцінки.

На нашу думку, *нематеріальні активи* – це один з об'єктів інтелектуальної власності, які не мають фізичної форми, є унікальними, можуть бути ідентифіковані або утримуватися на підприємстві з метою використання та є довгостроковими.

Отже, необхідною умовою успішного функціонування будь-якого підприємства є ефективне використання його нематеріальних активів.

1.3. Систематизація методів оцінки нематеріальних активів

Вартість нематеріальних активів неможливо виміряти за допомогою звичайних показників оцінки матеріальних ресурсів, оскільки вони не мають фізичної основи і можуть проявлятися лише в конкретних результатах у конкретний момент. Методи, що використовуються для оцінки вартості нематеріальних активів, відрізняються залежно від їх цільового призначення.

Кількісна оцінка комерційних результатів конкретного об'єкта є проблемою, коли йдеться про оцінку нематеріальних активів. На практиці лише невелика частка, приблизно 2-3%, усієї запатентованої або сертифікованої промислової власності має значну цінність і генерує значні прибутки, коли її вводять у комерційне використання. Крім того, близько 10% цих захищених інтелектуальних активів мають потенціал для відшкодування витрат, вкладених у їх розвиток. З іншого боку, більшість об'єктів промислової власності виявляються збитковими.

Нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовій формі з використанням таких видів оцінок:

- за фактичною собівартістю;
- за поточною відновною вартістю;
- за поточною ринковою вартістю;
- за чистою вартістю реалізації.

«У МСО 210 «Нематеріальні активи» зазначено, що для оцінки нематеріальних активів можуть бути застосовані таких три основних підходи, описаних у принципах міжнародних стандартів: витратний, дохідний і порівняльний (ринковий)» [25, с. 94].

Вартість нематеріального активу визначається за допомогою *дохідного підходу*, який бере до уваги теперішню вартість доходів, грошових потоків або економії витрат, які є результатом використання нематеріального активу..

Первинне застосування *витратного підходу* стосується нематеріальних активів, які створюються всередині компанії та не мають визначених джерел доходу. У цьому підході основна увага приділяється розрахунку витрат, необхідних для заміни подібних активів або послуг, які пропонують порівняльний потенціал або вигоду.

Визначення вартості нематеріальних активів за допомогою *порівняльного підходу* передбачає використання ринкових даних, таких як ціни пропозиції або пропозиції за операціями з ідентичними або подібними активами.

Під час оцінки вартості нематеріальних активів дохідний підхід займає важливу позицію, оскільки вважається, що він забезпечує найбільш точне відображення їх фактичної вартості та потенційних вигод, які власник отримає від володіння ними в майбутньому.

Ці майбутні вигоди, які виникають від використання нематеріальних активів, по суті, є чистими прибутками, які будуть створені безпосередньо цими активами. Тому їх слід розглядати як грошові потоки, що є результатом використання нематеріальних активів.

Дохідний підхід охоплює різні методи, які можна розділити на дві групи залежно від використовуваного основного показника: методи обліку грошових потоків і методи обліку умовних заощаджень.

У світовій практиці оцінювання використовуються такі різновидами зазначених методів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4. Дохідні методи оцінки вартості нематеріальних активів

Назва методу	Характеристика
Метод дисконтування грошових потоків	Основою такого підходу є залежність витрат від часу. Вартість нематеріального активу дорівнює поточній вартості майбутніх грошових потоків від його використання
Метод переваг у доходах	Він заснований на визначенні різниці між грошовими потоками. Грошові потоки, отримані з використанням нематеріальних активів, і грошові потоки без його використання
Метод надлишкових прибутків	Цей підхід базується на припущенні, що компанії отримують надприбутки за рахунок нематеріальних активів, які не відображені в балансі
Метод надлишкових грошових потоків	Цей підхід базується на припущенні, що вартість компанії зростає порівняно з вартістю капіталу, праці та земельних ресурсів, участь у господарському обігу формується за рахунок нематеріальних активів
Метод звільнення від роялті	Оцінка нематеріальних активів, які мають ліцензію, здійснюється за спеціальною методологією. Метод припускає, що актив належить не підприємству, а іншій стороні, яка надає підприємству право використовувати його через ліцензійну угоду з роялті. Оскільки актив належить бенефіціарному власнику, йому не потрібно сплачувати роялті, створюючи економію, яку можна капіталізувати та зменшити до його теперішньої вартості, служачи собівартістю нематеріального активу.
Метод виграшу в собівартості	Цей підхід передбачає скорочення витрат від нематеріальних активів, визначення прибутку протягом періодів без їх позитивного впливу та капіталізацію заощаджень для визначення теперішньої вартості.
Метод капіталізації грошового потоку (метод прямої капіталізації)	В основі методу лежить процес перетворення доходу від використання нематеріальних активів у їх вартість

Примітка. Побудовано автором на основі [25].

Застосовуючи *метод дисконтування грошових потоків*, ми покладаємося на концепцію того, як вартість грошей змінюється з часом, особливо при врахуванні складних відсотків. Цей підхід до розуміння коливань грошової вартості подібний до сценарію строкового депозиту, де процентні доходи періодично накопичуються за заздалегідь визначеною ставкою дисконту та зберігаються на рахунку після кожного нарахування (при цьому всі накопичення постійно капіталізуються).

Метод переваги і прибутках часто використовується для оцінки вартості винаходів. Для визначення додаткового прибутку за допомогою цього методу

можна застосувати модифікований метод, також відомий як метод звільнення від роялті.

Для оцінки вартості гудвілу використовується *метод надлишкового прибутку*. Метою оцінювача є визначення основної точки, яка впливає на ціну майбутніх угод. Ця оцінка дотримується принципу «великого казана», де всі переваги поєднуються та взаємно посилюють одна одну.

Метод звільнення від роялті це спосіб визначення вартості патентів і ліцензій. Надаючи іншим особам дозвіл на використання відповідної інтелектуальної власності за певну винагороду, власник патенту встановлює спосіб компенсації. Роялті зазвичай розраховуються як відсоток від загального доходу, отриманого від продажу товарів, які містять запатентовану технологію. Використовуючи цей підхід, можна точно оцінити вартість інтелектуальної власності. Економічний термін дії патенту чи ліцензії визначає поточну вартість майбутніх виплат роялті. Для встановлення суми роялті використовується аналіз ринку.

Цей економічний ефект лежить в основі *методу виграшу в собівартості*, що знаходить широке застосування в сфері оцінки ноу-хау, але не застосується у випадках оцінки нових видів продукції - товарів, що раніше не вироблялися і не вводилися в обіг. При цьому в калькуляціях використовуються дані за наступними статтями витрат: сировина та матеріали, комплектуючі виробів, обслуговування та ремонт виробничого обладнання, амортизація, паливо й інші види енергії, заробітна плата, адміністративно-управлінські витрати.

Використання *методу капіталізації* ґрунтується на сценарії інвестиції, зокрема в контексті відкритого банківського поточного (ощадного) рахунку, де відсотковий дохід отримується за постійною ставкою та негайно вилучається в повному обсязі після нарахування. Метод капіталізації використовується, коли річні грошові потоки (грошові потоки нарахування) зберігають однаковий розмір і тривають необмежено довго.

Прикладом застосування методу капіталізації в оцінці інтелектуальної власності може бути оцінка активів, які належать підприємству та постійно

використовуються у виробничій діяльності протягом необмеженого періоду часу, таких як конструкторська документація, виробничі технології, товарні знаки, ноу-хау.

Витратний підхід – це метод, який використовується для визначення вартості нематеріальних активів шляхом врахування того, що потенційний покупець заплатить за нього на основі вартості іншого нематеріального активу з такою самою корисністю. Для визначення реальної вартості нематеріального активу враховуються витрати на відтворення первісної вартості об'єкта інтелектуальної власності разом із поліпшеннями та замінами. Такий підхід використовується, коли дохід від підприємницької діяльності не очікується тривалий час або якщо існує реальна загроза банкрутства. Витратні методи зазвичай використовуються для оцінки нематеріальних активів, спрямованих на отримання соціального ефекту.

Основою ринкового підходу є поняття добре функціонуючого ринку, на якому інвестори беруть участь у торгівлі подібними активами. Важливо визнати, що, враховуючи унікальність об'єкта оцінки, існують значні обмеження при застосуванні ринкового підходу до оцінки нематеріальних активів.

Отже, оцінка вартості інтелектуальної власності є складною через унікальність кожного об'єкта та різні умови практичного використання. Універсальна методологія неможлива, і для розрахунку ринкової вартості часто використовується кілька методів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ І ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПрАТ «СКФ УКРАЇНА»

2.1. Економіко–організаційна характеристика підприємства та аналіз показників його діяльності

«Луцький підшипниковий завод» (назва в минулому) було побудовано в 1968 році. 7 січня 1974 року наказом Міністра була створена дирекція Державного підшипникового заводу ДПЗ–28.

Початковий набір підшипників був виготовлений у 1980 році та згодом відправлений на випробування в КАМАЗ. Наступного, 1981 року, була успішно виготовлена перша офіційна партія промислових підшипників.

У 1982 році було виготовлено набір підшипників, і це стало важливим кроком, коли було виготовлено мільйонний підшипник. Випробування цих підшипників, які проводилися з 1982 по 1983 роки, дали виняткові результати. В результаті цього успішного випробування перший тип підшипника, відомий як 7815А, отримав престижний державний знак якості в 1983 році» [27].

1994 рік ознаменувався підписанням наказу про реорганізацію орендного підприємства «Луцький підшипниковий завод (ДПЗ–28)» у відкрите акціонерне товариство. Згодом, у 1997 році, система безпеки компанії отримала сертифікат ISO 9000 від TUV CERT.

Фонд державного майна України затвердив результати некомерційного конкурсу в грудні 1997 року, за результатами якого шведська компанія АВ SKF (АВ 8KR) придбала контрольний пакет акцій компанії.

Завдяки реалізації ініціативи з реструктуризації підприємство успішно створило 8 закритих акціонерних товариств шляхом приєднання допоміжних виробничих підрозділів. У рамках цього процесу майно заводу було передано до статутних фондів цих новоутворених підприємств. Важливо зазначити, що підприємство діє відповідно до Статуту, який офіційно зареєстрований у

виконавчому комітеті Луцької міської ради народних депутатів 4 березня 1998 року.

У лютому 2007 року ВАТ «Луцький підшипниковий завод» змінює назву на ВАТ «СКФ Україна». Через три роки зміна назви на АТ «СКФ Україна» (публічне). У квітні 2017 року стає приватним акціонерним товариством та змінює назву на ПрАТ «СКФ Україна».

Підприємство дотримується Законів України, в тому числі «Про акціонерні товариства», «Про власність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», а також Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та іншого відповідного законодавства, крім того, до власного Статуту.

Тип товариства: приватне.

Організаційно-правова форма: акціонерне товариство.

Місцезнаходження ПрАТ «СКФ Луцьк»: 43017, Україна, м. Луцьк, вул. Боженка, 34.

Підприємство має самостійний баланс, розрахунковий валютний та інші рахунки в банках, печатку зі своєю назвою. Може мати фірмову марку та торговий знак, які затверджуються Правлінням товариства та реєструються в Торгово-промисловій палаті України.

ПрАТ «СКФ Україна» було створене для того щоб, зайнятися підприємницькою діяльністю з метою отримання прибутку для акціонерів компанії. Це включає максимізацію добробуту акціонерів через зростання ринкової вартості акцій і розподіл дивідендів серед акціонерів.

Основною метою підприємства є отримання фінансової вигоди за рахунок задоволення запитів споживачів у сфері підшипників, а також забезпечення широкого асортименту товарів і послуг відповідно до сфери компетенції компанії. Нарахований прибуток спрямовується на зростання та розвиток організації, а також на задоволення економічних та соціальних потреб як акціонерів, так і працівників ПрАТ.

Щоб прийняти сучасну стратегію сприяння благополуччю співробітників, яка включає превентивні заходи та адаптується до практик менеджменту, що

розвиваються, «СКФ Україна» пройшла сертифікацію відповідно до міжнародно визнаного стандарту OHSAS 18001:2007. Ця сертифікація є підтвердженням зобов'язань компанії щодо дотримання правил техніки безпеки, мінімізації небезпеки для здоров'я персоналу, зменшення збитків і збитків, оптимізації операційних процедур і покращення загальних умов праці.

Підприємство діє в рамках закону, дотримуючись усіх норм охорони праці та здійснюючи свою діяльність виключно в рамках законодавства. На підприємстві впроваджено комплексну систему охорони праці, відому як EHS, що означає «довкілля, здоров'я та безпека». Ця система повністю відповідає міжнародно визнаному стандарту OHSAS 18001:2007.

Основний напрямок діяльності Компанії, як зазначено в Статуті, зосереджено навколо розробки, виробництва та продажу підшипників, деталей підшипників і підшипникових вузлів.

Процес виробництва кілець роликів конічних підшипників складається з декількох етапів із застосуванням гарячекатаної сталі: гаряче штампування, загартування, точіння кілець, термічна обробка та шліфування кілець.

Конічні ролики, які використовуються у виробничій технології, виготовляються за допомогою процесу, що передбачає використання каліброваного дроту або прутка, який піддається холодному штампуванню, шліфуванню та термічній обробці для створення кінцевого роликового виробу.

Листова сталь використовується для виготовлення штампованих сепараторів для конічних роликів підшипників.

У процесі складання існує колекція сепараторів, оснащених роликами для пресування, спеціально розроблених для блоків, що містять внутрішні кільця.

Блок вільно вміщує зовнішнє кільце підшипника. Підшипник зберігається в спеціальному розчині, упаковується в поліетилен або папір, а потім поміщається в гофроящик або дерев'яний ящик для зберігання.

Перші виробничі потужності заводу введені в експлуатацію у 1981 році.

Основні техніко-економічні показники підприємства, а також його фінансовий стан наведені в таблиці 2.1. Ці цифри були отримані з фінансових звітів за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.1. Основні техніко-економічні показники та показники фінансового стану ПрАТ «СКФ Україна»

Показник	2021	2022	2023	Відхилення 2023 року, тис. грн		Темп росту 2023 року, %	
				від 2021	від 2022	від 2021	від 2022
Облікова чисельність працівників, чол	1196	1108	724	-472	-384	-39,5	-34,7
Фонд заробітної плати, млн. грн	75,1	67,6	59,1	-16,0	-8,5	-21,3	-12,6
Середньомісячна зарплата 1 працівника, грн	62,8	61,1	81,6	18,8	20,5	29,9	33,6
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1637,1	1446,4	1258,8	-378,3	-187,6	-23,1	-13,0
Запаси продукції, тис. грн	464,3	565,1	305,2	-159,1	-259,9	-34,3	-46,0
Баланс, тис. грн	1492,9	1707,7	1362,0	-130,9	-345,7	-8,8	-20,2
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	103,6	18,5	-217,8	-321,4	-236,3	-310,2	-1277,3
Вартість нематеріальних активів, тис. грн	2,5	1,6	1,0	-1,5	-0,6	-60,0	-37,5
Сукупний дохід, тис. грн.	97,0	66,5	235,2	138,2	168,7	142,5	235,7
Власний капітал, тис. грн	1121,5	1188,0	952,8	-168,7	-235,2	-15,0	-19,8
Рентабельність активів, %	7,2	1,2	-14,2	-21,4	-15,4	-267,2	-1283,3
Рентабельність власного капіталу, %	1,6	9,5	-20,3	-21,9	-29,8	-1368,8	-313,7
Рентабельність діяльності, %	1,2	1,2	1,1	-0,1	-0,1	-8,3	-8,3
Рентабельність продукції, %	0,1	0,01	-0,2	-0,3	-0,21	-300,0	-2100,0

Примітка. Побудовано на основі додатків А, Б

Висновок до таблиці 2.1:

- облікова чисельність працівників у 2023 році зменшилася на 34,7% в порівнянні з 2022 роком, та на 39,5 – у 2021 році;
- фонд заробітної плати у 2023 році зменшився на 12,6% в порівнянні з 2022 роком, та на 21,3% – у 2021 році;
- середньомісячна зарплата одного працівника у 2023 році збільшилася на 33,6% в порівнянні з 2022 роком, та на 29,9% – у 2021 році;
- собівартість реалізованої продукції у 2023 році зменшилася на 13,0% в порівнянні з 2022 роком, та на 23,1% – у 2021 році;
- запаси продукції у 2023 році зменшилися на 46,0% в порівнянні з 2022 роком, та на 34,3% – у 2021 році;
- баланс у 2023 році зменшився на 20,2% в порівнянні з 2022 роком, та на 8,8% – у 2021;
- чистий прибуток (збиток) у 2023 році зменшився на 1277,3% в порівнянні з 2022 роком, та на 310,2% – у 2021 році;
- вартість нематеріальних активів у 2023 році зменшилася на 37,5% в порівнянні з 2022 роком, та на 60,0% – у 2021 році;
- сукупний дохід у 2023 році збільшився на 235,7% в порівнянні з 2022 роком, та на 142,5% – у 2021 році;
- власний капітал у 2023 році зменшився на 19,8% в порівнянні з 2022 роком, та на 15,0% – у 2021 році;
- рентабельність активів у 2023 році зменшилася на 1283,3% в порівнянні з 2022 роком, та на 267,2% – у 2021 році;
- рентабельність власного капіталу у 2023 році зменшилася на 313,7% в порівнянні з 2022 роком, та на 1368,8% – у 2021 році;
- рентабельність діяльності у 2023 році зменшилася на 8,3% в порівнянні з 2022 роком, та на 8,3% – у 2021;
- рентабельність продукції у 2023 році зменшилася на 2100,0% в порівнянні з 2022 роком, та на 300,0% – у 2021 році.

Загалом, аналізуючи динаміку основних показників роботи підприємства, можна зробити висновок, що ефективність діяльності та фінансовий стан з кожним роком погіршується.

2.2. Аналіз динаміки обсягів та структури нематеріальних активів

ПрАТ «СКФ Україна» займає передові позиції у виробництві підшипників. Працюючи у високорозвиненому та технологічному секторі, підприємство покладається на останні досягнення, щоб підтримувати оптимальну функціональність. Ці досягнення передусім складаються з нематеріальних активів, необхідних для успіху заводу.

Для аналізу та оцінки нематеріальних об'єктів використовується система показників. Ці показники, такі як коефіцієнти оновлення, коефіцієнти вибуття та прибутковість нематеріальних активів, дають уявлення про стан і динаміку відповідного об'єкта.

Загальну динаміку нематеріальних активів на підприємстві можна подати у вигляді таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів у балансі

Показники	2021	2022	2023	Відхилення 2023 року, тис. грн		Темп росту 2023 року, %	
				від 2022	від 2021	від 2022	від 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи – разом, тис. грн	4,9	4,8	4,8	0,0	-0,1	0,0	-2,0
залишкова вартість	2,5	1,6	1,0	-0,6	-1,5	-37,5	-60,0
знос	2,4	3,2	3,8	0,6	1,4	18,8	58,3
в тому числі:							
авторські права	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
інші нематеріальні активи	4,9	4,8	4,8	0,0	-0,1	0,0	-2,0
Баланс	1492,9	1701,7	1362,0	-339,7	-130,9	-20,-	-8,8
Питома вага нематеріальних активів у балансі, %	0,17	0,09	0,07	-0,02	-0,10	X	X

Примітка. Побудовано на основі додатку В

Висновок до табл. 2.2:

- усі нематеріальні активи у 2023 році не змінилися в порівнянні з 2022 роком, проте в порівнянні з 2021 роком вони зменшилися на 2,0%;
- залишкова вартість у 2023 році зменшилася в порівнянні з 2022 роком на 37,5%, та на 60,0% – у 2021 році;
- знос у 2023 році збільшився на 18,8% в порівнянні з 2022 роком, та на 58,3% – у 2021 році;
- авторські права відсутні;
- інші нематеріальні активи у 2023 році не змінилися в порівнянні з 2022 роком, проте в порівнянні з 2021 роком вони зменшилися на 2,0%;
- баланс у 2023 році зменшився на 20,2% в порівнянні з 2022 роком, та на 8,8% – у 2021.

За даними таблиці можна зробити висновок, що підприємство не використовує активно свої нематеріальні активи. У 2023 році в порівнянні з 2021 роком питома вага НМА у балансі зменшилася на 0,10%. Отже, в 2021 році підприємство найбільш активно використовувало нематеріальні активи.

Наочніше вартість нематеріальних активів показано на рисунку 2.1.

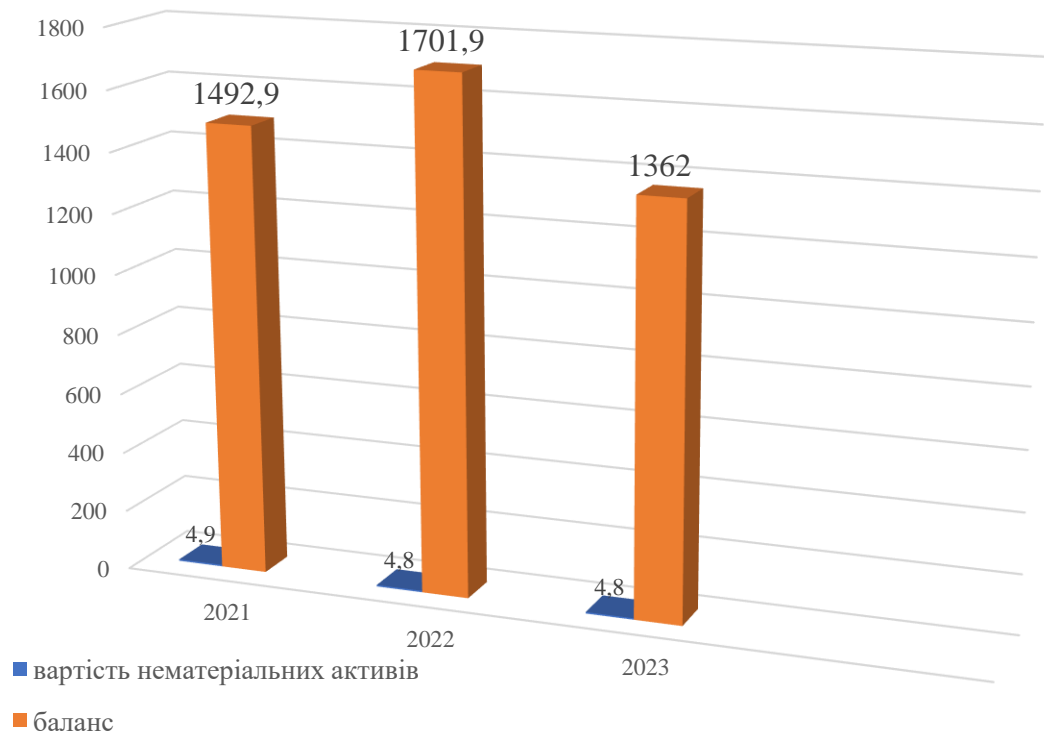

Рис. 2.1. Динаміка нематеріальних активів у структурі балансу

Загальну забезпеченість нематеріальними активами можна оцінити, аналізуючи такі показники, як коефіцієнт оновлення нематеріальних активів і коефіцієнт вибуття. Ці коефіцієнти розраховуються на основі вартості нематеріальних активів, доданих або вилучених протягом року, відносно загальної вартості всіх зазначених активів на кінець року:

$$K_{\text{он}} = \text{НА}_{\text{вв}} : \text{НА}_{\text{к}} \quad (2.1)$$

$$K_{\text{виб}} = \text{НА}_{\text{виб}} : \text{НА}_{\text{п}} \quad (2.2)$$

де: $K_{\text{он}}$ – коефіцієнт оновлення;

$K_{\text{виб}}$ – коефіцієнт вибуття;

$\text{НА}_{\text{вв}}$ – вартість НМА введених в експлуатацію;

$\text{НА}_{\text{виб}}$ – вартість НМА виведених з експлуатації;

$\text{НА}_{\text{п}}$, $\text{НА}_{\text{к}}$ – вартість НМА на початок і кінець періоду.

Аналізуючи порівняльні коефіцієнти за різні періоди часу, можна зробити висновок про закономірності коливань загальної величини нематеріальних активів в організації. Конкретні розрахунки можна знайти в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Оцінка динаміки нематеріальних активів за допомогою коефіцієнтів оновлення та вибуття

Показник	2021	2022	2023	Відхилення 2023 року, тис. грн		Темп приросту 2023 року, %	
				від 2021	від 2022	від 2021	від 2022
Введені в експлуатацію нематеріальні активи	1,9	X	X	-1,9	X	X	X
Вибулі з експлуатації нематеріальні активи	X	0,01	0,002	0,002	-0,008	X	-80,0
Нематеріальні активи на початок року	1,4	2,5	1,6	0,2	-0,9	-14,3	-36,0
Нематеріальні активи на кінець року	2,5	1,6	1,0	-1,5	-0,6	-60,0	-37,5
Коефіцієнт оновлення	0,8	X	X	-0,8	X	X	X
Коефіцієнт вибуття	X	0,004	0,001	0,001	-0,003	X	-75,0

Примітка. Побудовано на основі додатку В

Висновки до таблиці 2.3:

– введені в експлуатацію нематеріальні активи у 2023 році зменшилися в порівнянні з 2021 роком на 1,9 тис. грн.;

– вибулі з експлуатації нематеріальні активи у 2023 році зменшилися на 80,0% в порівнянні з 2022 роком;

– нематеріальні активи на початок року у 2023 році зменшилися на 36,0% в порівнянні з 2022 роком, та на 14,3% – у 2021 році;

– нематеріальні активи на кінець року у 2023 році зменшилися на 37,5% в порівнянні з 2022 роком, та на 60,0% – у 2021 році.

На початку 2021–2023 років оцінка нематеріальних активів була вищою порівняно з кінцем цих років. Крім того, вартість активів, які використовуються, перевищила вартість активів, які виводяться з експлуатації, що свідчить про постійне збільшення активів. У 2021–2023 роках вартість нових нематеріальних активів переважала вартість активів, які вибули, про що свідчать коефіцієнти оновлення та вибуття.

Коефіцієнт оновлення кожного року вищий або дорівнює коефіцієнту вибуття. Отже, протягом 2021–2023 років, тільки 2022 та 2023 році вибуло лише 0,004 та 0,001 у загальній кількості, що у вартісному виразі становить 97 та 21 грн відповідно. У ці ж роки оновлення не було. Проте у 2021 році коефіцієнт оновлення склав 0,8 у загальній кількості, що у вартісному виразі 1,9 тис грн. Темп приросту показує, що з кожним роком темп зростання нематеріальних активів знижується. Так в 2023 році в порівнянні з 2021 нематеріальні активи зменшилися на 60%, а в порівнянні з 2022 на 37,5%. Тобто, найбільший приріст був у 2021 році.

Щоб заглибитися в сферу нематеріальних активів, дуже важливо спочатку вивчити їх динаміку через призму класифікаційних груп. Нематеріальні активи мають різноманітні характеристики, включаючи їх склад, використання в процесі виробництва та вплив на фінансовий стан і результати економічної діяльності.

Щоб правильно оцінити нематеріальні активи в організації, рекомендується класифікувати їх на основі різних типів програмного забезпечення, яке вони охоплюють.

Оцінка та аналіз нематеріальних активів проводиться за допомогою різних групувальних ознак, які включають обчислення абсолютних і відносних відхилень, а також аналіз структури. ПрАТ «СКФ Україна» володіє значним набором нематеріальних активів, які вважаються еквівалентами авторського права. Крім того, компанія випускає безліч копій програмного забезпечення для різних підрозділів. У таблиці 2.4 наведено аналіз складу та змін нематеріальних активів ПрАТ «СКФ Україна» за видами.

Таблиця 2.4. Аналіз динаміки і структури видів нематеріальних активів

Показник	2021		2022		2023		Відхилення у 2023 році			
							від 2021 р.		від 2022 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Нематеріальні активи всього	2,5	100	1,6	100	1,0	100	-1,5	-60,0	-0,6	-37,5
У тому числі:										
Програми для бухгалтерського обліку	1,9	74,1	1,2	74,9	0,7	74,5	-1,2	-63,2	-0,5	-41,7
Програми Windows	0,1	2,8	0,04	2,8	0,02	2,6	-0,08	-80,0	-0,02	-50,0
Програмне забезпечення	0,02	0,6	0,01	0,6	0,01	0,6	-0,01	-50,0	0,0	0,0
Організаційні витрати	0,2	7,0	0,1	7,2	0,1	6,9	-0,1	-50,0	0,0	0,0
Право на володіння інтелектуальною власністю	0,4	15,5	0,2	14,5	0,2	15,4	-0,2	-50,0	0,0	0,0

Висновки до таблиці 2.4:

– вартість нематеріальних активів у 2023 році зменшилася на 37,5% в порівнянні з 2022 роком, та на 60,0% – у 2021 році;

– вартість програм для бухгалтерського обліку у 2023 році зменшилася на 41,7% в порівнянні з 2022 роком, та на 63,2% – у 2021 році;

– вартість програм Windows у 2023 році зменшилася на 50,0% в порівнянні з 2022 роком, та на 80,0% – у 2021 році;

– вартість програмного забезпечення у 2023 році не змінилася в порівнянні з 2022 роком, проте в порівнянні з 2021 роком зменшилася на 50,0%;

– вартість організаційних витрат у 2023 році не змінилася в порівнянні з 2022 роком, проте в порівнянні з 2021 роком зменшилася на 50,0%;

– право володіння інтелектуальною власністю у 2023 році не змінилася в порівнянні з 2022 роком, проте в порівнянні з 2021 роком зменшилася на 50,0%.

Більш наглядно структуру нематеріальних активів у 2023 році показано на рис. 2.2.

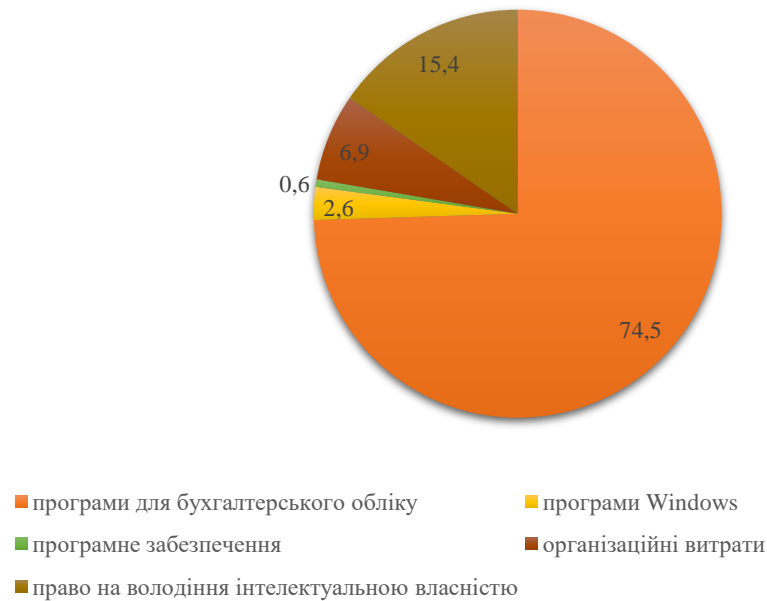

Рис. 2.2. Структура нематеріальних активи у 2023 році

Аналізуючи дані таблиці 2.4 та рис. 2.2, можна дійти висновку, що найбільшу увагу в структурі нематеріальних активів в 2023 році займають програми для бухобліку (74,5%). У вартісному вираженні це склало 0,7 тис. грн., що на 0,5 тис. грн. (41,7%) менше ніж у 2022 році. Хоча в 2022 році частка подібних складала 74,9%.. Частка ж офісних програм, які використовуються в адміністративних цілях незначна – в межах 25%.

2.3. Факторний аналіз та ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві

Ефект кінцевого використання нематеріальних активів виражається як загальний результат господарської діяльності: зниження витрат збільшення виробництва, збільшення продажів, збільшення прибутку, підвищення платоспроможності та фінансової стабільності.

Таблиця 2.5 слугує цінним інструментом для оцінки прибутковості нематеріальних активів, пропонуючи вирішальне уявлення про їхню

ефективність у створенні прибутку. Цей аналіз дає повний огляд ефективності використання нематеріальних активів.

Таблиця 2.5. Ефективність використання нематеріальних активів

Показники	Од. виміру	2021	2022	2023	Відхилення 2023 року, тис. грн		Темп приросту 2023 року, %	
					від 2021	від 2022	від 2021	від 2022
Вартість нематеріальних активів	тис. грн	2,5	1,6	1,0	-1,5	-0,6	-60,0	-37,5
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	1980,6	1708,3	1340,8	-639,8	-367,5	-32,3	-21,5
Прибуток від реалізації	тис. грн	103,6	18,5	-217,8	-321,4	-236,3	-310,2	-1277,3
Дохідність нематеріальних активів		41,4	11,6	-217,8	-259,2	-229,4	-626,1	-1977,6
Рентабельність продаж	%	0,05	0,01	-0,16	-0,21	-0,17	-420,0	-1700,0

Рентабельність нематеріальних активів, як зазначено в таблиці 2.5, зазнає спаду. Ця тенденція спостерігалася в 2022–2023 році.

У 2022 році вартість нематеріальних активів становила 11,6 грн прибутку на 1 грн. У 2023 році ця величина зменшилася на 229,4 до збитку 217,8 грн на 1 грн.

Рентабельність продажів поступово знижується, що призводить до зменшення прибутку. У 2023 році прибуток від реалізації досяг 1340,8 тис. грн., що на 639,8 тис. грн. менше, ніж у 2021 році, або на 32,3%. Рентабельність продажів за період 2021–2023 років знизилася на 0,21 тис. грн. Це свідчить про те, що темпи зростання нематеріальних активів відстають від темпів зростання доходів. Важливо враховувати, що необґрунтоване збільшення нематеріальних активів може призвести до скорочення оборотних коштів, зниження поточної ліквідності, уповільнення оборотності капіталу.

Не менш важливим є показник фондоддачі нематеріальних активів, який є ключовим інструментом для оцінки використання активів. Рентабельність інвестицій для нематеріальних активів демонструє ефективність роботи на

грошову одиницю. Цей показник розраховується шляхом ділення чистого доходу, отриманого від надання послуг або виконання проектів, на вартість нематеріальних активів.

Розрахунок фондівдачі подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. Аналіз фондівдачі нематеріальних активів

Показник	Од. виміру	2021	2022	2023	Відхилення 2023 року, тис. грн		Темп приросту 2023 року, %	
					від 2021	від 2022	від 2021	від 2022
Вартість нематеріальних активів	тис. грн	2,5	1,6	1,0	-1,6	-0,6	-60,0	-37,5
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	1980,6	1708,3	1340,8	-639,8	-367,5	-32,3	-21,5
Фондівдача	грн	792,2	1067,7	1340,8	548,6	273,1	69,3	25,6

З таблиці видно, що рентабельність нематеріальних активів постійно зростала протягом багатьох років. Лише за два роки відбулося значне зростання на 69,3%, досягнувши в 2023 році 1340,8 грн. Це означає, що на кожен гривню, інвестовану в нематеріальні активи, припадає 1340,8 грн. чистого доходу від продажу продукції. Таке значне зростання показника пояснюється тим, що темпи зростання доходу від реалізації значно випереджають темпи зростання нематеріальних активів. Зокрема, з 2021 по 2023 рік вартість цих активів зменшилася на 1,6 тис. грн., що становить темп зростання на 60,0%. Натомість темпи зменшення доходів за цей же період склали 32,3% і склали 639,8 тис. грн.

Динаміка фондівдачі показана на рисунку 2.3.

Факторний аналіз – це комплексний і методичний підхід до вивчення та вимірювання впливу різних факторів на показники ефективності. Завдяки цьому процесу стає очевидною помітна кореляція між аналізованими економічними явищами та основними факторами, які їх формують.

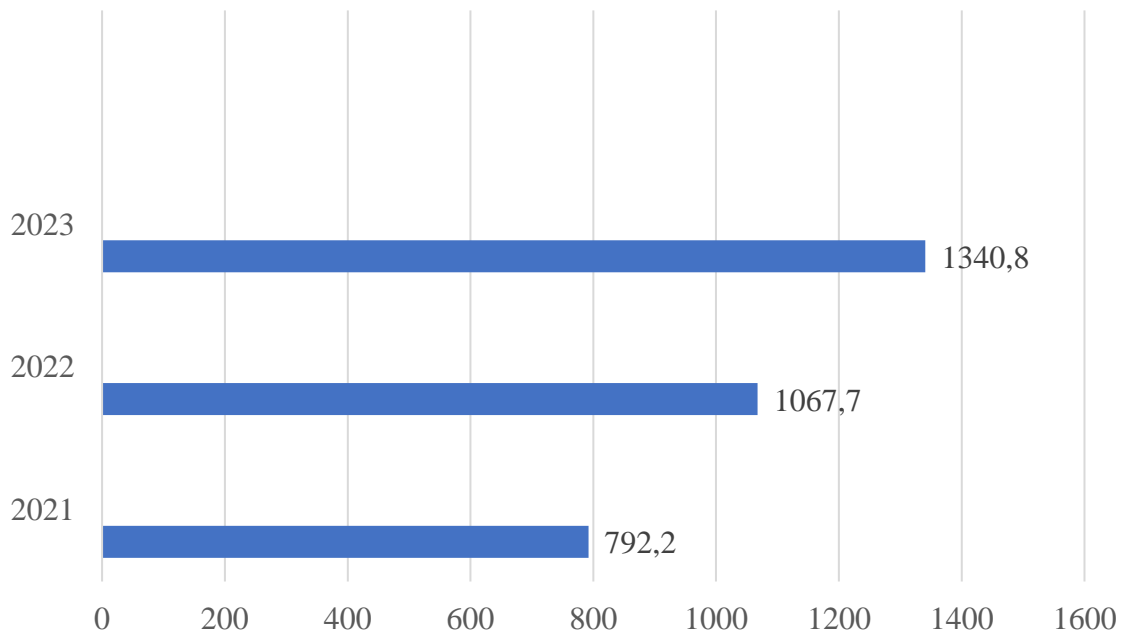

Рис. 2.2. Динаміка фондівдачі підприємства, грн

Щоб розпочати процес факторного аналізу, першим кроком є створення моделі, яка охоплює досліджуваний показник, яким у даному випадку є прибутковість нематеріальних активів. Цей показник рентабельності означає суму прибутку, яку можна отримати від кожної одиниці нематеріальних активів, на яку впливають як отриманий прибуток, так і витрати, пов'язані з цими активами.

Водночас існує чітка кореляція між доходом від продажу продукції та вартістю нематеріальних активів. Щоб вирішити цю аналітичну проблему, ми будемо використовувати методи детермінованого факторного аналізу. В економічних дослідженнях детермінований факторний аналіз передбачає представлення зв'язків між змінними за допомогою математичних формул, відомих як аналітичні моделі. Використовуючи моделі в нашому аналізі, ми можемо ефективно проілюструвати фундаментальні відносини, наявні в реальній економічній системі.

Основними факторами, які впливають на рівень дохідності нематеріальних активів, є:

- їхня оборотність (фондовіддача) ($V_p/НА$);

– рентабельність реалізації ліцензованої продукції (Π / V_p). Факторна модель буде мати вигляд:

$$R = \Phi_{\text{від}} * R_{\text{реал}}, \quad (2.2)$$

де $\Phi_{\text{від}}$ - фондovіддача нематеріальних активів;

$R_{\text{реал}}$ - рентабельність реалізації ліцензованої продукції.

Техніка ланцюгових підстановок використовується для обчислення впливу змінних у різних моделях детермінованих факторів, включаючи адитивні, мультиплікативні, множинні та комбіновані (змішані) моделі. Цей підхід дає змогу оцінити, як окремі фактори впливають на зміни в показнику ефективності шляхом поступової заміни базового значення кожного фактора на фактичне значення протягом звітного періоду. Для досягнення цього визначається ряд умовних значень показника ефективності.

Щоб застосувати метод ланцюгових підстановок, необхідно враховувати зміни окремих факторів, починаючи з одного і потім переходячи до двох або більше, припускаючи, що інші фактори залишаються постійними. Порівнюючи ефективне значення показника до і після зміни рівня певного фактора, можна виділити вплив цього фактора та визначити його вплив на зростання загального показника. Як правило, результати цих розрахунків зводять у допоміжну аналітичну таблицю.

Розуміння співвідношення між елементами та їхньою ієрархією, а також уміння точно класифікувати та впорядковувати їх є важливими. У цій моделі обидва чинники мають якісний характер, але основний акцент робиться на рентабельності інвестицій у нематеріальні активи, тоді як рентабельність продажу ліцензійної продукції є другорядним результатом. Отже, першочерговим завданням має бути заміна повернення капіталу нематеріальними активами, а потім питання рентабельності продажу ліцензованої продукції.

Аналіз проведемо за 2022–2023 роки. Вихідні дані наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Вихідні дані для факторного аналізу дохідності

Показник	Одиниця виміру	Значення		Абсолютне відхилення
		2022	2023	
Дохідність нематеріальних активів		11,6	-217,8	-229,4
Фондовіддача нематеріальних активів	грн	1067,7	1340,8	273,1
Рентабельність нематеріальних активів	%	0,01	-0,16	-0,17

Метод ланцюгових підстановок можна окреслити таким чином.

Початковий крок передбачає включення формули для розрахунку ефективного показника в послідовність, яка узгоджується з порядком заміन. Крім того, вкрай важливо встановити базовий рівень ефективного показника:

$$R_0 = \Phi_{\text{від}(2022)} * R_{\text{реал}(2022)}, \quad (2.3)$$

Другий етап. Для розрахунку умовних результативних показників проводиться послідовна заміна базисних величин на звітні:

$$R_1 = \Phi_{\text{від}(2022)} * R_{\text{реал}(2023)}, \quad (2.4)$$

$$R_2 = \Phi_{\text{від}(2023)} * R_{\text{реал}(2023)}, \quad (2.5)$$

Третій етап. Для розрахунку впливу кожного фактора слід виконати наступні дії:

1) вплив фактора $\Phi_{\text{від}}$ на зміну результативного показника R:

$$R = R_1 - R_0 \quad (2.6)$$

2) вплив фактора $R_{\text{реал}}$ на зміну результативного показника R:

$$R = R_2 - R \quad (2.7)$$

Спосіб ланцюгових підстановок можна представити у вигляді таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. система впливу факторів на дохідність нематеріальних активів способом ланцюгових підстановок

Номер підстановки та назви фактору	Фактори, які впливають на показники		Добуток факторів, дохідність	Величина впливу фактора
	фондовіддача	рентабельність		
Нульова підстанова	2022	2022	R0	
	1067,7	0,01	11,6	
Перша підстанова	2022	2023	R1	R1 – R0
Вплив фондовіддачі	1067,7	-0,16	-170,8	182,4
Друга підстанова	2023	2023	R2	R2 – R1
Вплив рентабельності реалізації	1340,8	-0,16	-217,8	-47,0

Виходячи з даних, можна зробити висновок, що падіння рентабельності нематеріальних активів у 2023 році в основному пояснювалося двома факторами: зниженням рентабельності інвестицій та зниженням рентабельності продажів. Однак на зниження рентабельності в основному вплинуло зниження рентабельності продажів, яка знизилася на 0,17. Для порівняння, фондовіддача нематеріальних активів збільшилася на 182,4. Зниження рентабельності продажів на 0,17 призвело до зниження дохідності на 47,0.

Отже, основним чинником зниження рентабельності нематеріальних активів є зниження рентабельності продажів, яка визначається методами елімінації. Трансформуючи це зменшення у збільшення, компанія може досягти вищої норми прибутку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Під час виконання кваліфікаційної роботи було досліджено широкий спектр запитів, усі зосереджені навколо питання нематеріальних активів. Було всебічно досліджено роль нематеріальних активів у інноваційному розвитку, їх сутність та методи оцінки. Крім того, було проведено комплексний аналіз нематеріальних активів. Також були розглянуті нематеріальні активи на ПрАТ «СКФ Україна» з факторним аналізом нематеріальних активів.

Важливість цього дослідження полягає в тому, що ефективне використання нематеріальних активів підвищує цінність підприємства. Завдяки вдосконаленню обліку нематеріальних активів передбачається поліпшити точність та об'єктивність інформації про ці активи, максимізувати їх вартість та використання, забезпечити належну реєстрацію нематеріальних активів в облікових системах та їхнього відображення в фінансовій звітності.

Основні науково-практичні результати дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. У ході дослідження було виявлено, що нематеріальні активи відіграють важливу та нерозривну роль у створенні та підтримці середовища, сприятливого для інновацій у бізнесі та економічних системах в цілому. Вивчаючи їхню роль, стало очевидним, що нематеріальні активи, служать основою для успішного просування та реалізації інноваційних рішень.

Дослідження показало, що вмiле управління нематеріальними ресурсами в економічних структурах сприяє створенню середовища, сприятливого для особистого зростання та розширення можливостей для працівників. Це, у свою чергу, сприяє продуктивності та інноваціям, зрештою покращуючи загальний розвиток і конкурентоспроможність економічної системи. Отже, враховуючи важливість нематеріальних активів у інноваційному розвитку, важливо розглядати їх як стратегічний ресурс, який потрібно ефективно управляти та розвивати для досягнення успіху та стабільності в економічному середовищі.

2. У сучасних умовах функціонування економіки поняття «нематеріальних активів» розглядається, як такі, що не мають фізичної форми, є довгостроковими та цінними.

Сутність нематеріальних активів полягає у їхньому внеску у підвищення вартості підприємства та створення сприятливого середовища для його розвитку.

Аналіз наукових джерел та узагальнення підходів щодо сутності поняття «нематеріальних активів» дозволило визначити наявність різних трактувань та сформулювати власне бачення. У кваліфікаційній роботі бакалавра запропоновано авторське визначення нематеріальних активів: *нематеріальні активи* – це один з об'єктів інтелектуальної власності, які не мають фізичної форми, є унікальними, можуть бути ідентифіковані або утримуватися на підприємстві з метою використання та є довгостроковими.

3. Впроваджуючи структурований підхід до оцінки нематеріальних активів, організації можуть ефективно оцінювати свої ресурси та приймати обґрунтовані рішення. Ця оцінка має вирішальне значення для розуміння та визначення вартості цих активів у сфері економічних операцій. Для досягнення цієї мети можна застосувати низку підходів і методів, враховуючи унікальні характеристики кожного нематеріального активу та його вплив на діяльність компанії.

Переваги та обмеження кожного методу слід враховувати при виборі найбільш прийняттого підходу до оцінки нематеріальних активів. Вибір методу залежить від унікальних обставин і характеристик відповідного активу. Приймаючи це рішення, важливо враховувати діяльність компанії та цілі оцінки. Крім того, важливо постійно вдосконалювати методологію оцінки, враховуючи будь-які зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

4. Проаналізувавши основні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «СКФ Україна», можемо зробити висновок, що ефективність діяльності підприємства погіршується, фінансовий стан товариства незадовільний, про що свідчить отримання збиткових результатів.

5. Аналіз динаміки обсягів та структури нематеріальних активів ПрАТ «СКФ Україна» показав, що на підприємстві вони використовуються не в повній мірі. Також значну частину в структурі нематеріальних активів займають програми бухгалтерського обсягу 74,5% у 2023 році.

6. Ефективність використання нематеріальних активів на ПрАТ «СКФ Україна» свідчить про те, що темпи зростання нематеріальних активів відстають від темпів зростання доходів.

На сучасному жорсткому конкурентному ринку потенційні інвестори, будь то банкіри, великі промисловці чи менеджери малих підприємств, мають спільне бажання: отримувати наукові продукти, які не тільки забезпечують виживання, але й гарантують постійне зростання прибутку. Ця тенденція очевидна серед успішних компаній у всьому світі, оскільки все більше і більше з них приписують свій успіх виключно зусиллям дослідників, винахідників і раціоналізаторів. Глобальний попит на практичні наукові досягнення продовжує зростати з кожним роком, загострюючи конкуренцію за володіння перспективними технологіями.

Одним з унікальних аспектів інноваційної галузі є те, що її параметри визначаються не окремими секторами, видами продукції чи конкретними назвами, а скоріше технологіями, які використовуються у виробничих процесах. У провідних індустріальних країнах світу приблизно 60% підприємств щороку запроваджують нові знання та впроваджують їх у свої продукти.

У сучасному суспільстві значення нематеріальних активів в розвитку науково-технічних галузей зростає. У сфері прогресу, оскільки розуміння та новаторські ідеї розширюють горизонти наукового розвитку, промислового зростання, використання природних ресурсів і підвищення продуктивності, стає очевидним, що нематеріальні активи займають центральне місце як основна валюта в сучасних знаннях.

Грунтуючись на глобальних спостереженнях, очевидно, що інтелектуальна власність багатьох великих корпорацій може становити до 95% їх загальної вартості. У сфері ринкової динаміки об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ)

функціонують як товар, що торгується, і, як і будь-який інший товар, має мати визначену ринком вартість. Питання оцінки набуває особливого значення для суб'єктів господарювання.

В Україні законодавство визнає вартість об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) як нематеріальних активів і дозволяє їх амортизацію.

Вважаємо за доцільне надати ряд пропозицій для покращення аналізу та оцінки нематеріальних активів на підприємстві, використовуючи класичні напрями аналізу та оцінки нематеріальних активів на підприємстві, і доповнивши їх нестандартними (творчими) напрями, які враховують особливості сьогоденних інноваційних процесів задля підвищення їх цінності та покращення обліку.

1. Встановивши чітко визначений та організований підхід до поводження з нематеріальними активами, компанія може оптимізувати їх використання для успішного досягнення своїх стратегічних цілей. Вкрай важливо визначити ключові напрями для вдосконалення кожної категорії нематеріальних активів і розробити ефективні стратегії для їх впровадження.

Щоб гарантувати оптимальне використання нематеріальних активів і досягнення стратегічних цілей компанії, вкрай необхідно встановити комплексний підхід до управління ними. Реалізація наступних кроків може слугувати запропонованою основою для реалізації цієї стратегії:

Щоб розробити ефективну стратегію управління, дуже важливо спочатку зрозуміти точні нематеріальні активи, які існують у компанії, включаючи їх характеристики, важливість і потенціал для майбутнього зростання. Наступний крок передбачає визначення конкретних цілей і пріоритетів, яких компанія прагне досягти шляхом управління цими нематеріальними активами. Ці цілі можуть включати підвищення вартості продукції, сприяння інноваціям, зміцнення репутації компанії тощо.

Визначення стратегічних шляхів розвитку передбачає формулювання цільових стратегій для досягнення встановлених цілей. Ці стратегії можуть охоплювати такі ініціативи, як інвестиції в дослідження та розробки та інше.

Створення ефективних методів і ресурсів, які сприятимуть виконанню вибраних стратегій у сценаріях реального життя. Це може включати перегляд маркетингової стратегії, започаткування ініціатив з навчання та розвитку для працівників, співпрацю з іншими організаціями для спільного впровадження інновацій та впровадження нових продуктів тощо.

Регулярний моніторинг та оцінка впровадженої стратегії має вирішальне значення для виявлення будь-яких потенційних проблем і внесення необхідних коригувань на основі ринкових умов та інших факторів. Впроваджуючи запропоновану стратегію управління нематеріальними активами, ПрАТ «СКФ Україна» може оптимізувати свій потенціал, досягати стратегічних цілей та підтримувати конкурентоспроможність на ринку шляхом сталого розвитку.

2. Компанія може розглянути можливості збільшення інвестицій в розвиток своїх нематеріальних активів. Це може включати в себе збільшення бюджету на дослідження та розвиток, навчання та розвиток персоналу, а також активізацію маркетингових заходів для підтримки бренду та репутації компанії. Збільшення інвестицій в розвиток нематеріальних активів допоможе ПрАТ "СКФ Україна" підвищити свою конкурентоспроможність, створити стійку основу для розвитку та досягнення стратегічних цілей компанії.

3. Для того, щоб покращити управління нематеріальними активами, впровадження інноваційних методів оцінки має вирішальне значення. Приклади цих методів включають такі методи, які будуть враховувати досвід працівника, його освіта, інтелектуальні навички і так далі. Для забезпечення компетентності в управлінні нематеріальними активами доцільно інвестувати в навчання та розвиток персоналу, оскільки для цього необхідні спеціальні знання та навички.

4. Настійно рекомендується проводити регулярний моніторинг та аналіз впливу нематеріальних активів на фінансові результати та стратегічні переваги підприємства. Така практика дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні ризики та можливості, що, у свою чергу, сприяє вдосконаленню стратегій управління активами.

5. ПрАТ "СКФ Україна" може активно працювати над створенням культури інновацій та знань, яка сприяє розвитку та використанню нематеріальних активів. Це може включати організацію тренінгів, семінарів та курсів з підвищення кваліфікації, створення внутрішніх комунікаційних мереж для обміну знаннями та ідеями, а також стимулювання творчості та інновацій серед персоналу.

Культура інновацій починається зверху. Керівництво компанії повинно активно підтримувати ініціативи та ідеї, що спрямовані на розвиток та впровадження інновацій. Це включає надання ресурсів, часу та підтримки для впровадження новаторських проектів.

Також, компанія повинна створити сприятливе середовище для стимулювання творчості та інновацій. Можна встановити систему стимулювання та винагородження для працівників, які активно внесли внесок у розвиток та впровадження інновацій

Створення культури інновацій та знань в компанії допоможе забезпечити стаке вдосконалення та розвиток, забезпечить конкурентні переваги та збільшить стійкість до змін на ринку.

6. У центрі уваги розвитку персоналу знаходяться нематеріальні активи, що охоплюють навчання та професійний ріст персоналу. Вкрай важливо, щоб ті, хто відповідає за нагляд за нематеріальними активами, володіли необхідним досвідом і здібностями для стратегічної оцінки, ретельного аналізу та вмілого використання цих активів.

Щоб успішно здійснювати нагляд за нематеріальними активами, для компанії вкрай важливо віддавати перевагу виконанню індивідуальних освітніх заходів. Ці ініціативи будуть спеціально розроблені для задоволення чітких вимог і бажань організації, охоплюючи практичну діяльність, приклади з реального життя та можливості безпосереднього спілкування з професіоналами галузі.

У сфері управління нематеріальними активами суть полягає в розвитку лідерських здібностей. Надзвичайно важливо віддати перевагу вдосконаленню

цих навичок, оскільки вони необхідні для ефективного виконання організаційних стратегій і починань. Досягнення бажаних результатів у цій сфері залежить від удосконалення командного менеджменту, прийняття рішень і міжособистісних здібностей.

Важливим аспектом, який слід взяти до уваги, є заохочення особистісного зростання. Це передбачає створення обстановки, яка надихає співробітників прагнути до самовдосконалення та брати участь у самостійній освіті. Пропонуючи такі ресурси, як онлайн-матеріали, книги та навчальні програми, підприємство може розширити їхні знання щодо ефективного використання ресурсів і запровадити інноваційні концепції для підвищення продуктивності. Прикладом цього є експертні оцінки, які не тільки сприяють конструктивній критиці, але й дозволяють впроваджувати запропоновані покращення на основі інформації від колег.

7. Підприємство може створити ініціативу наставництва, спрямовану на прискорення інтеграції нових співробітників і підвищення загальної ефективності спільних зусиль у сфері управління нематеріальними активами. Основна мета цієї роботи полягає в тому, щоб сприяти передачі безцінного досвіду від досвідчених співробітників новим особам в організації.

8. На підприємстві можна створити окремий рахунок на якому будуть капіталізуватися кошти на покращення та розробку нових нематеріальних активів, що збільшить їх вартість.

9. Щоб створити команду з управління нематеріальними активами, необхідно врахувати кілька важливих компонентів і кроків. Початковий крок передбачає формування команди, що складається з кваліфікованих професіоналів із різних галузей, таких як фінанси, маркетинг, право та технічні науки. Важливо, щоб кожен член команди володів спеціальним досвідом і здібностями, необхідними для ефективного управління нематеріальними активами.

Ефективна командна робота залежить від встановлення чітких ролей і обов'язків. Призначення точних завдань і обов'язків кожному члену команди має вирішальне значення, гарантуючи, що кожен усвідомлює свою конкретну

відповідальність. Щоб сприяти ефективному обміну інформацією та командній роботі, дуже важливо, щоб команда приділяла високу увагу плавній та ефективній комунікації та співпраці. Цієї мети можна досягти шляхом постійного відвідування зустрічей, обміну знаннями та інформацією, а також активного залучення до спільних проектів і завдань.

Щоб гарантувати довгострокове зростання та процвітання компанії, для команди вкрай важливо постійно вдосконалювати свої стратегії поводження з нематеріальними активами. Створення спеціальної команди, спеціально зосередженої на управлінні нематеріальними активами, є суттєвим кроком до оптимізації ефективності управління активами.

10. Щоб отримати неупереджену пораду та рекомендації, компанія може розглянути можливість найняти зовнішніх експертів або консультантів, які спеціалізуються на управлінні нематеріальними активами.

11. Для впорядкування управління нематеріальними активами та забезпечення доступності поточної інформації можна розробити централізовану базу даних. Ця база даних охоплюватиме вичерпні відомості про нематеріальні активи компанії, включаючи їх вартість, тривалість ліцензій і патентів, а також іншу відповідну інформацію. Завдяки впровадженню цієї системи процес управління активами буде спрощено, а актуальна інформація стане доступною.

12. Також, підприємство може провести порівняльний аналіз нематеріальних активів з конкурентами. Це допоможе більш детально зрозуміти слабкі та сильні сторони управління нематеріальними активами.

13. Підприємство може впровадити систему оцінки ефективності інвестицій у нематеріальні активи, яка може виглядати так:

- спочатку потрібно визначити основні показники ефективності, наприклад (рентабельність, дохідність, ринкова частка тощо);
- другим кроком є збір даних та їх аналіз;
- далі слідує розробка методології для оцінки ефективності інвестицій в нематеріальні активи на основі зібраних даних;
- наступним кроком є проведення оцінки ефективності інвестицій;

– завершальний крок це впровадження відповідних рішень на основі одержаних результатів.

Постійний моніторинг та звітність дозволить вчасно виявляти проблеми та коригувати їх.

14. Налагодження міцних зв'язків із зацікавленими сторонами має вирішальне значення для ефективного управління нематеріальними активами. Вкрай важливо визначити та зрозуміти різноманітність зацікавлених сторін, залучених до нематеріальних активів організації, включаючи акціонерів, клієнтів, партнерів та працівників. Зрозумівши їхні бажання та очікування, можна точно оцінити їхній вплив. Створення комунікаційного плану має важливе значення не лише для задоволення їхніх потреб, але й для сприяння прозорості та відкритості. Ключовим є залучення зацікавлених сторін до розробки стратегій управління активами, які відповідають їхнім вимогам. Активне спілкування, отримання відгуків і впровадження вдосконалень на основі зібраної інформації посилять залучення зацікавлених сторін і заручиться підтримкою.

15. Потрібне постійне поліпшення управління нематеріальними активами шляхом вдосконалення процесів, використання передових практик і винахідницьких підходів. Завдяки використанню нових технологій, аналітичних методів і стратегічних методологій можна підвищити ефективність управління активами, що дасть явну перевагу над конкурентами.

Для сприяння розвитку кадрового потенціалу, забезпечення стабільності, отримання конкурентної переваги та підтримки довгострокового лідерства ПАТ «СКФ Україна» вкрай необхідно розробити правильну стратегію ефективного управління нематеріальними активами.

Саме на ПАТ «СКФ Україна» використання нематеріальних активів є на низькому рівні. Тому вкрай рекомендуємо подальший розгляд вищевказаних пропозицій з метою підвищення їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наукова та інноваційна діяльність України у 2020 р: стат. збірник. Київ: ДССУ, 2020. 99 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Головні досягнення у сфері науки та інновацій 2020–2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/golovni-dosyagnennya-u-sferi-nauki-tainnovacij-2020-2022>
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
4. Ткачук Г. Ю. Оцінка ділової активності підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. Випуск 5. С. 88–90.
5. Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.
6. Дончак Л. Г., Ціхановська О. М. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 10. С. 250–255.
7. Коломієць Т. В. Механізм управління інтелектуальний капіталом підприємств аграрного сектору економіки: дис. канд. екон. наук. Вінниця, 2021. 240 с.
8. Kevin A. Hassett and Robert J. Shapiro. What Ideas Are Worth: The Value of Intellectual Capital and Intangible Assets in the American Economy. Sonecon, 2012.
9. How Intangible Assets Impact The Value Of A Company. URL: <https://www.generational.com/insights/how-intangible-assets-impact-the-value-of-a-company/>
10. Hiroyuki I. Mobilizing Invisible Assets. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press, 1987. 201 p.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 № 242. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

12. Податковий Кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
13. Інструкція з обліку необоротних активів бюджетних установ. Наказ Державного казначейства України від 17.07.2000 № 64. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
15. Сатовський В. В. Облік і аудит нематеріальних активів (на матеріалах підприємств ЗАТ «Укртатнафта»): автореф. дис. канд. екон. наук : Київ. нац. екон. ун-т. Київ, 1998. 16 с.
16. Писаренко Ю. В. Організація та методика обліку і контролю нематеріальних активів : автореф. дис. канд. екон. наук: Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. Київ, 2008. 20 с.
17. Банасько Т. М. Бухгалтерський облік і контроль нематеріальних активів: оцінка та порядок відображення: автореф. дис. канд. екон. наук: Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2010. 18 с.
18. Лепетан І. М. Облік і контроль нематеріальних активів у науководослідних господарства : автореф. дис. канд. екон. Ін-т аграр. економіки УААН. Київ, 2010. 23 с.
19. Вақун О. В. Облік і аналіз нематеріальних активів у будівельних підприємствах: автореф. дис. канд. екон. наук : ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ, 2013. 20 с.
20. Плекан М. В. Облік і аналіз нематеріальних активів в умовах розвитку інформаційної економіки: автореф. дис. канд. екон. наук: Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. комерц. акад. Львів, 2013. 20 с.
21. Шелест В. С. Обліково-аналітичне забезпечення управління нематеріальними активами: автореф. дис. канд. екон. наук: ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ, 2014. 20 с

22. Старко І. Є. Облік і контроль нематеріальних активів у системі управління діяльністю підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. комерц. акад. Львів, 2015. 20 с.

23. Диба В. М. Облік та аналіз нематеріальних активів в умовах інституційних змін: теорія і методологія: дис. докт. екон. наук: Київ: КНЕУ, 2017. 443 с.

24. Гороховець Ю. А. Облік і аналіз нематеріальних активів в системі вартісно-орієнтованого управління: дис. канд. екон. наук: ДССУ «Нац. акад. статистики, обліку та аудиту». Київ, 2018. 287 с.

25. Ясишена В. В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330с.

26. Завод ПрАТ «СКФ Україна». URL: <https://www.skf.com/ua/support/skf-in-ukraine/prat-skf-lutsk>

ДОДАТКИ

Додаток А
Форма №1 «Баланс 2021-2023»
ПрАТ «СКФ Україна»

Додаток Б
Форма №2 «Звіт про фінансові результати 2021-2023»
ПрАТ «СКФ Україна»

Додаток В

Форма №5 «Примітки до фінансової звітності 2021-2023»

I. Нематеріальні активи

ПрАТ «СКФ Україна»